

دین غیر اختیاری بر فلسفه؛ فلسفه اختیاری بر دین

فلسفه محض و عین

معارضه صرمت، لا قیدله مرصمت

لامارق و لامارقیزم

— ۵ —

لامارک بویوک بر جسارت، و درین بر قدرت فکریه ایله بحث ایتدیکی مسئله « تناسل بنفسه » مسئله سی در . او، ابتداءه عضویلر ایله غیر عضویلر آراسنده نامحدود بر مسافه بولوندوغنه قانع اولمشدر . « حیوانات غیر فقریه نك تاریخ طبیعی سی » نامنده کی اثرینی نشر ایتدیکی زمان بوفکرینه وضوح ویرمک املیله سویله دیمشدی :

... بوبخشی میدانه قویدیم زمان ایشیتدم که، بن بوتون ذوی الحیاتی بسیطدن مرکبه دوغری تشکیل ایده جک اولان امتدادلی بر سلسله نك موجودیتی درمیان ایشیم . عینی زمانده ظن ایدیلیورمش که ، بوتون اجسام طبیعی آراسنده موجود بر سلسله دنده بحث ایتمک ایسته مشم . ودرجانه منقسم اولان بو سلسله وقتیه « بونه Bonnet » [۱] طرفندن بیان ونشر ایدلش وصوکره بنده بونی اورادن آلوب تکرار ایلری سورمک ایسته مشم . مطمئن اولمالی که، هرکسک احتمال ویردیکی بویله بر سلسله دن بحث ایتهدم . یالکیز سویله دیکم شودر که ، اجسام حیاتیه ایله اجسام جامده آراسنده حدودسز بر مسافه موجوددر .

لامارق ، عینی زمانده شوئی ده قبول ایشمدر که ، حیاده حرکتسز ماده بالذات قائم دکلدر . قوای عالییه بضاً اونی تحریک ایدر . و حیاته تعضو، حرکت ، فعالیت ده ویرر . ایشته بوقوته

[*] شارل بونه ۱۷۲۰ تاریخنده تولد ایشم جنوهلی برفیلسوف و طبعیات عالی در . بوذات « تکامل

مسلیکی » طرفداری ایدی . و دنیا نك بر آنده یارادیلدیغنه اعتقاد ایدردی .
فلسفه مجموعه سی : فورمه — ۱۰ —
نفاست مطبعه سی

لامارک « سیالات رقیقه محرکه Fluides subtiles excitateur » اسمی طاقشدر. و اساسی ضیا، الکتریسیته، حرارت و رطوبتدن عبارتدر. تناسل بنفسه‌نک ایضاحی بودرت عامل ایله قابلدر. حیات خالقک اثری دکل، حرارتک، ضیانک، الکتریقک، رطوبتک مولدی در. اجسام حیاتیته‌نک هر بر زمره‌سنگ مبدأنده عضویات بسیطه واردر. عضویات بسیطه موجود دکل ایکن عضویات عالیه بولونه‌میوردی. ژه‌ئولوژی تدقیقاتی‌ده بونی مؤیددر. زمان اولده ابتدائی اولان حیوان زمان ثالثه یا تکمیل ایتمش و یا منقرض اولمشدر. زمان ثانی، ثالث، و رابع مجموعه حیوانات، و مجموعه نباتاتی، حتی مجموعه معدنیاتی کن‌دیسندن اولکی دورده‌کیلره بکزه‌مزلر. لامارکک طبیعتک تشکلی حقنده‌کی خلاصه اعترافات و قناعتی بو مرکزده در.

او، « تعضو حقنده تدقیقات » نامیله قلمه آلدینی دیگر بر اثرنده سیالات رقیقه محرکه‌کی تشکیل ایدن عوامل و عناصردن حرارتی کوسه‌تر رکن دیرکه: « احتمال، حرارتک، اجسام حیاتیته‌نک روح مادسی اولدیغنده، تناسلک اوز آناسی بولندیغنده شبهه دوشولیر » فقط، حرارت و الکتریق اعانه‌سیاه‌درکه، طبیعت غیرعصوی دن‌عضوی به‌منقطع و مستثنا بر طریق ایله مرور ایتمشدر. تناسل بنفسه‌سزدرکه، سلسله نباتات و سلسله حیواناتک منشألرنده تحصیل ایتمشدر. ایشه، بو کونکی القاح جنسی‌ده کچن بوتون شیرلی طبیعت کن‌دی سینه‌سنده ابتدای تکونده تقلید ایتشدی. و یاخودکه، بو کونکی القاح، طبیعتک ایلك تکون حیاتده اجرا ایتدیکی فعلی تقلید ایتکده در.

ارض، ابتدا مالغ ناری حالندن، تبرده تدریجاً قورتولوب، تصلب ایتمکه باشلادیغی آنلرده کن‌دیسنده موجود عناصر پک فعالیتده ایدی. ایشه، بو فعالیتده ایکن عناصر کن‌دی کن‌دینه ترکیب طریقله عضویات ابتدائی و وجوده کتیردی.

قدما، برمدت تناسل بنفسه Générations spontanées مسئله‌سیله مشغول اولمشلردی. حالبوکه، لامارک زماننه قدر دوام ایدن بعض یاریم یامالاق تطبیقات دائماً عکسی نتیجه‌لر و بریوردی. بونکچون، اکثریت عظیمه تناسل بنفسه‌ی رد ایدیورلردی.

لامارک ماضی به نقل کلام ایدنجه دیورکه: «... شبهه‌سز بو یا کاش تطبیقاتدن خطانک قولایلقله تحصیل ایده‌جکی بدیهی در. لکن، بوکارغما، الکبسیط عضویت‌لرک تشکلی ایده‌میه جککاری حقنده‌ده هیچ برتجربه‌یه دسترس اولونه‌ماشدر. »

تناسل بنفسه‌یه آلآن قائل اولان فیلسوفلر لامارکک بو اراثه‌سنه استناد ایده‌رک هر نه قدر « پاستور » ک بوتون دلائل فیه‌سنی قبول ایدیورلر سده « پاستور بزه حیاتک تشکلی ایتدیکنی

قسماً کوستردی، فقط تشکل ایده‌میه‌جکنی آکلاته‌مادی « دیورلر » [*]
 فی الحقیقه، پاستور کشفیات جدیده و مهمه‌سیله تناسل بنفسه اولمادیغنی ایضاح ایتدی.
 فقط، بومحتاج تأییددر. یعنی، پاستور، محیطی، شرائط حیاتییه‌نی تحدید ایده‌رک تناسل بنفسه
 نظریه‌سنی چوروتمشدر. پاستورک وجوده کتیردیکی محیط عضویلر ایچین بر محیط مه‌لکدر.
 بو محیطده یاشایان بر قاچ عضری بر برینی تولدیرر. صوکره، محیطده اک صوکره قالان قویلر
 آراسنده مجادله باشلار، بونکده ضعیفی قویلر طرفندن محو ایدیلر. اک صوکره قالانه،
 محیطده متدارک مواد ثقیله سمدر، مضردر. بو صورتله، محدود بر محیطک حیاتی‌ده محدود
 قالیر. حالبوکه، محیط خارجی‌ده‌کی حیات بویله دکلدر. اوراده هرعضوی کندیسنه لازم
 اولان شرائطی بولور. کندیسنه تهلکلی اولان محیطدن قوای علویه‌سنک تحریکی واسطه‌سیله
 قاچار؛ حیاته مساعد بر محیطدن غداسنی، موازنه عضویه‌سنی تدارک ایدر. بوقطعی دستوری
 ارضک اوزرنده ایلك حیاتک بلیردیکی زمانلرده تطبیق ایده‌جک اولورسه‌ق مسئله‌دها قطعیت
 و وضوح قازانیر.

بونکله برابر، موسمه، که لامارق بونی حرارت، الکتریک، رطوبت و ضیا ایله تفسیر
 ایتمشدر، فضله اهمیت ویرلملی در. حالبوکه، پاستورک وجوده کتیردیکی محیطده موسم یوقدر.
 حیاتدار اولان فردلر اوراده یاشایه بلیرلرسه؟ دائماً یکدنسق بر حیاته نائل اوله‌جقلدر.
 عجبا حیوانات آرسنده اک اول هانکیسی تناسل بنفسه ایله تکیون ایتمشدر. بونی میدانه
 قویمق ایچین لامارق بر « تجربه قلم » یازمشدر. بونده تنقیده دگر بر چوق نقطه‌لر واردر.
 فقط « سنت بوو » ک ادعاسی وجهله بر شخصک مسالکک تنقیدی ایچین اک زیاده محیطنه،
 معروض قالدیغنی شرائط حیاتییه، عصرینک درجه ترقی و وسائط ممکنه‌سنده اهمیت
 ویرلملی در. بوکا استناداً دیه بلیرم که، لامارک (أسه) سی کندی عصرینک فکریله
 متناسبدر.

[*] مملکتیمزک یکانه بیولوژیست، استاد عزیزم باقتریولوغ وکیما کر عثمان نوری بک افندی‌ک
 یاقینلرده ملاقاتلرینه نائل اولمشدم. تناسل بنفسه حقنده شوبله‌جه اداره فکار ایتمشدری:
 « تناسل بنفسه مسئله‌سی تدقیقه شایان بر مسئله دکلدر. بونی فن قبول ایدر. بو خصوصده شبهه
 و تردده محل یوقدر. بوعراض و تنقیددن تامله خارج بر مسئله در.
 پاستورک اوغراشدیغنی مسئله تناسل بنفسه دکلدر. بو، تعقیق اولومش مایعات عضویه‌ک کندی کندینه
 بوزولماسی یعنی میقروب یا پاماسی درکه، بوعادی بر تجربه ایله اثبات اولونه بلیرر.
 بناءً علیه، تناسل بنفسه مسئله‌سی طبیعتده بر « ترکیب طبیعی عناصر » در. بو بر ترکیب بذاته در.
 طبیعی بر فعل حکمی کیمیوی در. بونک صنعیسی‌ده اولور. صنعی اجسام عضویه، وجوده کتیرمک،
 و جیره اعمال ایتک ممکندر ».

لامارک ، ایلک بنفسه تناسلک وجود بولدیغنی ۱۸۰۱ تاریخنده (پولپ) لرده کوستردی .
۱۸۰۹ ده ایسه سلسله حیواناتک ایکی زمره توسطیله باشلادیغنی ادعا ایتدی . و هر زمره نك
مبدأئدهده یاقیعیه لر دن و یا خود شعاعیه لر دن بری بولونیوردی .

*
**

لامارک ، نظریه سی ، و طبیعتده مشاهده ایتدیکی شیلری ایضاح ایچین هر شیدن اول
بر اصول احداثی دوشونمشدی . حتی (فلسفه علم حیوانات) [*] نده :
« . . . مادامکه ، دیمشدر ، بشر طبیعتک هر هانکی بر طرفده معلومات اکتسابی
ایچین جهد ایدیور ؛ اوحالده متحول و متعدد اوله رق طانیدیغنی اشیا آراسنه بر نظام قویمق ،
و بواسیانک بیتده کی نهایتسز تعددی یکدیگرینه قاریشدر مقسزین کرک مجتمع و کرک متفرق
بر صورتده آیرمق ، و بونک حقنده سزدکلرندن هم جنسینی خبردار ایتک اوزره بعضی
خصوصی واسطه لرك استعمالدهده مجبوریت حاصل اوله جقدر . »

ایشته ، لامارک بو نقطه نی نظر اعتباره آله رق وجودینی لازم بیلدیکی بو واسطه لرك
هیأت مجموعه سنه « اقسام صنعت Les parties de l'art » اسمنی ویرمش و کتابنک ایلک
فصلانی بو بحثه حصر ایتشدر . لکن ، بالذات کنديسنک ده ارأه و اخطار ایتدیکی وجهله
بو قسملری طبیعتک عامل و قانونلری ایله قاریشدر مقدن قطعاً اجتناب ایتلی در .

لامارک ، علوم طبیعیدهده « محصولات طبیعی » یی بزه بیلدیره جک ایکی مهم منفعت
بولمشدر . عینی زمانده بو ایکی منفعت یکدیگرندن ، پک بویوک فرقلره ، آیری بولندقلرندن
بونلری موضوعاً تعین ایتکی ده اونوتامشدر . و علاوه ایدره ک :

« . . . علوم طبیعیدهده بو واسطه لر دن هانکیسی صنعته و هانکیسی دوغریدن دوغری یه
طبیعته عأد اولدوغنی آیرمق لازمه ، عینی زمانده بزی مشاهده اید بیلدیکمز محصولات
طبیعی نی طانیغه سوق ایدن بو علملرده کی مختلف ایکی منفعتی ده آیرمق لازمدر » دیمشدر .
اقسام صنعتدن بری ، کندي منبعی اقتصادی احتیاجده و بالذات بشرک آرزوسندن
تدارک ایتدیکی ایچین بوکا « اقتصادی » اسمنی ویرمش ؛ دیگر ی طبیعتی کندي محصوللرینک
هر برنده آیری آیری کوسترمک و بو صورتله طبیعتک جریان یی ، قانونلری و افعالی ایله اشتغال
ذوقنی تولید ایتدیکی ایچین بوکاده « فلسفی » نامنی طاقمشدر .

[*] اولکی مقاله لردهده « فلسفه علم حیوانات » برنه « فلسفه حیوانات » قرلانیلشدی . و فرانسه زجه سی
Philosophie zoologique در . مقابل « فلسفه علم حیوانات » ایلور . حالبوکه متواتراً علم
حیوانات « حیوانات » ، « حیوانات درسی » کی اسملار ویریز . بو یا کاش اواعیت اداک نتیجه سی
اولدی .

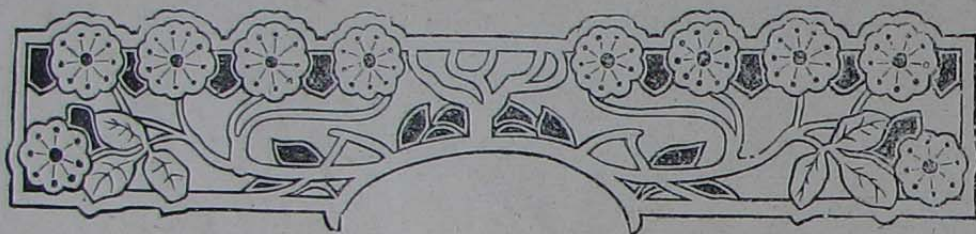
فلسفی قسم ، اقتصادی قسم دن بوسبوتون باشقه بر ماهیتده بولونمقله برابر منفعت تدریسیه نفوذ ایتشدر و بصورتله ایکسجی برنجی به دائما یاردجی وضعیتده قالمشدر . و دینه بیلیرکه ، علوم طبیعییه مقدمه خدمتی کوردیکی کبی طبیعتی بیلیمکده بزه رهبرک ایدن دائما اقتصادی قسم اولمشدر . علوم طبیعییه ده کی اقسامی لامارق آلتی قسمه آیریور :

توزیعات منتظمه ، صنوف ، طاقم ، فاملیا ، اجناس ، اصطلاح . . . ایشته ، آلان علوم طبیعییه مهم بر وظیفه ایفا ایدن بو آلتی قسم یاردمیله محصولات طبیعییه صره لائش ، قسملره آیرلش ، مطالعه ایدلش ، تطبیق اولونمش ، یکی کشفیات و تدقیقاته چغیر آچمشدر .

خالجی اوغلو ۵ تموز سنه ۳۲۹

صمیمی ارهمم

— ختام —

بر رجا

— عزیز مسکرامشم رضا نونیو بک افندی به —

ربابك صوك نسخه سنی مقاله علیه لری مناسبیله آلدیم . فلسفه مجموعه سنه یازی یازمقدن امتناعکزی ، هر دقیقه نشرینی بکله دیکم — مسلك عالیترینک ایضاحنی حاوی — کتاب فلسفیکزه چالیشمقله تفسیر ایتشدیکز . او زمانکی امتناعکزدن بو تفسیر طولاییسیله نه قدر ممنون اولدمسه بو دفعه کی نشریاتکزدن ده ینه عینی سببله او درجه محزون اولدم . شو قدرکه قانتک فلسفه سنده عقل و حریتک وجودیله غایه سی بر بردن آریله مادیعی کبی بو محزونیتدن بر درلو آریله میان بر نمونیت ده عینی زمانده نبی اشغال ایتشیدی . کتابکزه چالیشیلمسی لازم کلن زماندن بر قسمی چالینه رق یازیلان بو مقاله ایچون کتاب نامه حاصل اولان حزنم ، مقاله نك بالذات تأمین ایده جکی منفعت سونجیله تقابل ایتدی . بر دقیقه لق بر تفکر و حساسیت مجادله سندن صوکر ا بونلر بکدیگرینی افنا ایلدی و بن تمامیله بی طرف بر محاکمه ایله « الهام » حقنده کی ناتمام مقاله کزی او قودم .